

บันทึก

เรื่อง อำนาจของเจ้าพนักงานในการยึดหนังสือเดินทางของชาวต่างประเทศ

ตามที่สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้มีหนังสือที่ สร. ๑๒๐๖/๔๙๓๙ ลงวันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๒๒ เพื่อหารือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเกี่ยวกับอำนาจของเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในการยึดหนังสือเดินทางของผู้ถูกจับหรือของผู้ต้องหาว่าได้กระทำความผิดกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดที่เป็นชาวต่างประเทศ ในกรณีที่เจ้าพนักงานเห็นว่าหนังสือเดินทางเป็นสิ่งของที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานหรือใช้เพื่อรวบรวมหลักฐานได้ว่า เจ้าพนักงานดังกล่าวจะกระทำผิดเพียงใด ทั้งนี้ โดยสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีความเห็นว่า เจ้าพนักงานผู้จับก็ดี หรือพนักงานสอบสวนก็ดี น่าจะยึดหนังสือเดินทางไว้ได้จนกว่าคดีจะถึงที่สุด แต่กองคดีกรมตำรวจไม่เห็นด้วย โดยกองคดีกรมตำรวจเห็นว่าหนังสือเดินทางไม่ใช่เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด เจ้าพนักงานจึงไม่มีอำนาจยึดไว้ ประกอบกับสถานเอกอัครราชทูตออสเตรเลียได้เคยขอหนังสือเดินทางคืนจากพนักงานสอบสวน โดยอ้างเหตุผลว่าหนังสือเดินทางเป็นทรัพย์สินสมบัติของรัฐบาลออสเตรเลีย ทำให้เจ้าพนักงานผู้รับผิดชอบไม่กล้ายึดหนังสือเดินทางไว้ และเป็นเหตุให้จำเลยหลบหนีประกันโดยเดินทางออกนอกประเทศได้

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้พิจารณาเรื่องนี้แล้ว มีความเห็นดังต่อไปนี้

ตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศนั้น ประเทศจำนวนมากยอมรับว่า หนังสือเดินทางเป็นทรัพย์สินของรัฐบาลต่างประเทศผู้ออกหนังสือเดินทาง และรัฐบาลดังกล่าวมีสิทธิเรียกหนังสือเดินทางคืนจากรัฐบาลต่างประเทศได้ และประเทศจำนวนมากมีทางปฏิบัติว่า จะไม่ยึดหนังสือเดินทางของรัฐบาลต่างประเทศไว้โดยไม่บอกกล่าวต่อทูตหรือตัวแทนของรัฐบาลต่างประเทศ และจะส่งหนังสือเดินทางให้แก่รัฐบาลต่างประเทศนั้นในทันที^๑

นอกจากนั้น นักกฎหมายระหว่างประเทศบางคนยังมีความเห็นว่า แม้ในกรณีที่มีความตกลงระหว่างเจ้าหน้าที่ (หรือศาล) กับผู้ถือหนังสือเดินทางว่า จะมีการรองลงอาญา ถ้าผู้ถือหนังสือเดินทางจะยอมมอบหนังสือเดินทางให้อยู่ในอารักขาของเจ้าหน้าที่ รัฐบาลผู้ออกหนังสือ

^๑ ตัวอย่างในเรื่องนี้เห็นได้จากกรณีที่ลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ The Daily Telegraph ลงวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๑๙๖๗ หน้า ๑๖ ในกรณีนั้นนักบินสัญชาติอังกฤษสองนาย คือ Copleston และ Taylor ได้บินหนีไปพร้อมกับอดีตนายกรัฐมนตรียองคองโก ซึ่งถูกลักตัวไป นักบินทั้งสองล้มขาของและหนังสือเดินทางสัญชาติอังกฤษไว้ ณ กรุง Majorca หนังสือเดินทางจึงถูกรัฐบาลสเปนยึด ภายหลังเครื่องบินถูกบังคับให้บินลงที่ Algiers และนักบินทั้งสองถูกควบคุมตัวทันที ต่อมารัฐบาลอังกฤษขอให้เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลสเปนคืนหนังสือเดินทางเหล่านั้นให้รัฐบาลอังกฤษ และรัฐบาลสเปนก็ปฏิบัติตาม

สหรัฐอเมริกาเคยเรียกหนังสือเดินทางของสหรัฐคืนจากรัฐบาลประเทศอื่น Hackworth, Digest 3:437

เดินทางในฐานะผู้มีกรรมสิทธิ์ในหนังสือเดินทางก็จะต้องให้ความยินยอมหรือมีสิทธิได้รับคำบอกกล่าวเกี่ยวกับการยึดหนังสือเดินทางนั้นด้วย (และอาจจะขอลับคืนด้วยก็ได้)

ดังนั้น ในเบื้องต้นจึงน่าจะต้องคำนึงว่า แม้ตามกฎหมายภายในแล้ว เจ้าพนักงานจะมีอำนาจยึดหนังสือเดินทางเพราะตนเห็นว่าหนังสือเดินทางเป็นสิ่งที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ตามกฎหมายก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติก็คงจะต้องคำนึงถึงหลักกฎหมายระหว่างประเทศอยู่ด้วย

ตามมาตรา ๘๕^๒ และมาตรา ๒๒๖^๓ แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะเห็นได้ว่า หนังสือเดินทางของผู้ถูกจับหรือของผู้ต้องหาว่าที่สำคัญชนิดหนึ่งที่แสดงข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวบุคคล หรือแสดงรายการเดินทางในประเทศต่าง ๆ ซึ่งอาจแสดงพฤติการณ์ของผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาว่าบุคคลนั้นกระทำความผิดหรือไม่ ดังนั้น เจ้าพนักงานจึงมีอำนาจยึดได้ตามมาตรา ๘๕ วรรคหนึ่ง แต่จะยึดได้เพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความจำเป็นตามแต่กรณี เช่น ถ้าในหนังสือเดินทางนั้นมีการปลอมแปลงตราของทางราชการ ก็อาจจำต้องยึดไว้จนกว่าจะเสร็จสิ้นการพิสูจน์ในคดี หรือถ้าหากว่าข้อความในหนังสือเดินทางนั้นอาจถ่ายภาพหรือทำสำเนาไว้ได้โดยไม่มีผลเสียแก่การพิสูจน์หลักฐาน เจ้าพนักงานก็ควรจะต้องดำเนินการเพื่อจะได้คืนหนังสือเดินทางให้แก่รัฐบาลต่างประเทศผู้เป็นเจ้าของโดยเร็วที่สุด นอกจากนั้น เพื่อให้เป็นไปตามทางปฏิบัติตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ เมื่อได้มีการยึดหนังสือเดินทางไว้ก็ควรจะได้มีการแจ้งให้สถานทูตหรือผู้แทนของรัฐบาลต่างประเทศซึ่งเป็นผู้ออกหนังสือเดินทางนั้นทราบโดยเร็ว

ในกรณีที่มีการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอาจปรึกษารื้อกับหน่วยราชการหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อหาทางกำหนดระเบียบปฏิบัติในการประสานงานเกี่ยวกับการติดต่อกับสถานทูต ฯ ในเรื่องนี้ก็ได้ซึ่งทางราชการก็อาจขอความร่วมมือจากสถานทูต ฯ ได้ตามสมควร เช่น ชี้แจงให้เห็นถึงความจำเป็นในการที่ทางราชการของไทยจำเป็นต้องเก็บหนังสือเดินทางไว้เพื่อพิสูจน์การกระทำผิด หรืออาจขอให้สถานทูต ฯ เก็บรักษาหนังสือเดินทางไว้ให้เพื่อรอการพิสูจน์หลักฐาน หรือขอให้สถานทูต ฯ บอกเลิกหนังสือเดินทางหรือเก็บเอกสารเดินทางของผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไว้ก่อนเพื่อป้องกันการหลบหนีของผู้ต้องหาหรือจำเลย ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งกรณีเหล่านี้ ทางสำนักงาน

^๒ มาตรา ๘๕ เจ้าพนักงานผู้จับหรือรับตัวผู้ถูกจับไว้ มีอำนาจค้นตัวผู้ต้องหาและยึดสิ่งของต่าง ๆ ที่อาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้

การค้นนั้นจักต้องทำโดยสุภาพ ถ้าค้นผู้ต้องหาต้องให้ผู้อื่นเป็นผู้ค้น

สิ่งของใดที่ยึดไว้เจ้าพนักงานมีอำนาจยึดไว้จนกว่าคดีถึงที่สุด เมื่อเสร็จคดีแล้วก็ให้คืนแก่ผู้ต้องหาหรือแก่ผู้อื่นซึ่งมีสิทธิเรียกร้องขอคืนสิ่งของนั้น เว้นแต่ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น

^๓ มาตรา ๒๒๖ พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคลซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องเป็นพยานชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ขู่ เชื้อ หลอกลวงหรือโดยมิชอบประการอื่น และให้สืบตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน

คณะกรรมการกฤษฎีกาได้สอบถามจากเจ้าหน้าที่ตำรวจกองตรวจคนเข้าเมืองแล้ว ปรากฏว่าได้มีการปฏิบัติกันอยู่บ้าง

(ลงชื่อ) อมร จันทสมบุรณ์

(นายอมร จันทสมบุรณ์)

รองเลขาธิการ ฯ

ปฏิบัติราชการแทน เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ตุลาคม ๒๕๒๒